

Січень 2024 р.

**Про стан дотримання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у 2023 році**

В умовах воєнного стану Україна зробила значний поступ назустріч державній мові.

Відповідно Законів України «Про освіту» стаття 7, «Про повну загальну середню освіту» статті 5, «Про забезпечення функціонування української мови як державної» стаття 21, наказу Міністерства освіти та науки України від 16.01.2020 №54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 лютого 2020 за №154/34437, листа МОН № 1/16742-23 від 27.10.2023 «про застосування державної мови у сфері освіти», листа директорату професійної освіти від 14.06.2023 № 5/529-23 «Про забезпечення функціонування української мови як державної», наказів по закладу, Положення про внутрішній моніторинг якості освіти навчального закладу, річного плану роботи закладу, моніторинговою групою в складі директора, заступників директора, впродовж I семестру 2023 року, проводився моніторинг дотримання мовного законодавства в закладі. Дослідження проводилось за такими напрямками:

вибір мови спілкування, мова в освітньому середовищі, мова учасників освітнього процесу за межами закладу, мовний контент в інтернеті, рівень володіння українською мовою. Інструментами проведення моніторингу були: інтерв'ю(бесіди) з учасниками освітнього процесу, опитування, моніторинг публікацій на сторінках соцмереж та сайті, повідомлень у групах, спостереження за освітнім процесом. Дослідження охопило учасників освітнього процесу (педагогічні працівники, здобувачі освіти та їхні батьки).

*Вибір мови спілкування*

100% опитаних респондентів: 100% педагогічних працівників, 100% здобувачів освіти, 100% батьків вважають українську мову рідною.

100% педагогічних працівників, 70% здобувачів освіти та 50% батьків при розмові з незнайомою людиною, яка звертається до них російською мовою, відповідають українською. Водночас 100 % педагогічних працівників, 50%

здобувачів освіти та 50% батьків під час телефонної розмови відповідають мовою співрозмовника.

#### *Мова в освітньому середовищі.*

Готуючись до навчальних занять, 100% педагогічних працівників використовують виключно україномовні навчальні матеріали. Це зазначили також 100% батьків та 100% здобувачів освіти. Крім того, 100% батьків зазначають, що освітній процес у закладі, де навчаються їхні діти, відбувається лише українською мовою. 100% педагогічних працівників зазначили, що під час уроку та перерв вони спілкуються з учнями/ученицями виключно українською мовою. 100% опитаних здобувачів освіти та батьків підтвердили цей відсоток. 100% педагогічних працівників з батьками учнів/учениць та колегами у закладі розмовляють виключно українською. 95% учнів/учениць під час уроків та на перервах між собою спілкуються теж українською мовою, 5% послуговуються «суржиком».

#### *Мова учасників освітнього процесу за межами закладу.*

За межами закладу освіти, в колі друзів та знайомих, 70% педагогічних працівників використовують українську мову. За спостереженнями батьків, 100% зазначили, що педагогічні працівники використовують державну мову в позаурочний час як з дітьми, так і з колегами. Щодо самих батьків, 70% з них спілкуються виключно державною мовою як удома, так і на роботі, 30% - частково використовують суржик.

50% учнів/учениць в колі своїх однолітків та друзів, а також удома, розмовляють переважно українською мовою, 50% суржиком.

#### *Мовний контент в інтернеті.*

Опитування показало, що для 70% учнів/учениць є важливою українська мова Інтернет-контенту. Водночас 70% дітей відповіли, що їм не важливо, якою мовою контент в Інтернеті (українською чи російською) – головне зміст. Переважна більшість: педагогів 60 %, учнів/учениць 60% та батьків 60% використовують під час спілкування в соціальних мережах тільки українську мову. Разом з тим, 60% вчителів, 60% учнів/учениць та 60% батьків зазначили, що спілкуються як українською, так і російською однаковою мірою і використовують як український так і російський контент. Також опитані учасники освітнього процесу мали можливість доповнити перелік запропонованих чинників своїм варіантом відповіді. Серед відкритих відповідей респонденти зазначали такі: багато фільмів, мультиків, ігор та

цікавої літератури не мають українського перекладу; багато контенту в Інтернеті російською мовою; якщо людина звертається російською мовою, то ніяково її виправляти, тому доводиться переходити на мову співрозмовника; в регіоні використовують «суржик» тощо. Варто зауважити, що значна частина батьків і дітей вказали, що принципово почали розмовляти українською мовою після повномасштабного вторгнення росії на територію України, тому що мовне питання наразі відіграє важливу роль у формуванні мовної ідентичності українців.

#### *Рівень володіння українською мовою.*

Під час опитування респондентам було запропоновано оцінити рівень володіння державною мовою (свій та інших учасників освітнього процесу) за такими критеріями: вільне володіння, середній та початковий рівень. Як батьки, так і учні високо оцінили рівень володіння державною мовою педагогів. Разом з тим, учні оцінили свій рівень як високий, а батьків як високий у 70%. Незважаючи на те, що більшість батьків високо оцінюють свій рівень знань української мови, педагоги іншої думки. Зокрема 50% з них зазначили, що батьки мають середній рівень володіння.

На основі аналізу результатів опитування, можемо дійти таких висновків. Усі респонденти зазначили, що вважають рідною мовою українську і використовують її в усіх сферах життя (спілкування у родинному колі, навчальна діяльність, культурні практики тощо). Проте низка чинників перешкоджає процесу переходу на користування виключно українською мовою. За даними опитування, найбільш значущими є: «гнучкість» українців при спілкуванні з російськомовними співрозмовниками, вплив російськомовного середовища, середовище; споживання російськомовного інформаційного, культурного, розважального та іншого контенту: спілкування в соціальних мережах.

Результати опитування демонструють позитивну динаміку щодо дотримання мовного законодавства в освітньому процесі: усі уроки проводяться виключно українською мовою, на усіх заняттях використовують навчальні матеріали виключно українською мовою, під час перерви, особистого спілкування більшість респондентів розмовляють державною мовою, невелика частина використовує суржик. Російська мова в межах навчального закладу, вдома, у колі друзів не використовується. Переважна більшість респондентів володіють високим рівнем української мови.

Реалізовувались у 2023 році практичні заходи щодо впровадження в закладі мовного законодавства, виконання ст.10 Конституції України, Закону України «Про мови»: систематично проводилася робота щодо забезпечення державної політики всіх рівнів та дотримання чинного законодавства. Освітній процес здійснювався державною мовою.

Основними найважливішими напрямками діяльності педагогічного колективу закладу освіти були:

- створення національної системи виховання та освіти, орієнтованої на духовно вільну, творчу, гармонійно розвинену особистість;

- проводилася перевірка стану викладання української мови ( наказ № 227 Н від 04.12.2023 «Про підсумки контролю за станом викладання української мови»), формування та розвиток читацької компетентності здобувачів освіти на виконання Стратегії розвитку читання, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 190 – р від 03.03.2023;

- при складанні навчального плану були використані додаткові години з варіативної складової на факультативні заняття з вивчення української мови ;

- державною мовою викладаються всі навчальні дисципліни навчального плану закладу освіти (окрім курсу англійської мови);

- всі члени педагогічного колективу володіють державною мовою на належному рівні та постійно працюють над підвищенням культури українського мовлення, через систему самоосвітньої роботи;

- наради колективу, діловодство та ведення ліцейної документації, взаємовідносини з державними, громадськими організаціями ведеться виключно державною мовою;

- інтер'єр та оформлення ліцейного приміщення, навчальних кабінетів здійснюється державною мовою;

- з метою національної-патріотичного виховання, усвідомлення своєї етнічної спільноти, утвердження національної гідності, виховання любові до рідної землі, свого народу, проводяться різноманітні виховні заходи з дотриманням поваги до державних символів та українською мовою.

Забезпечено дотримання єдиного орфографічного режиму та мовної культури в закладі (наказ від 01.09.2023 № 161/1 Н «про дотримання єдиного орфографічного режиму та формування мовної культури здобувачів освіти».

Обов'язковою під час освітнього процесу та виконанні службових обов'язків є державна мова ( наказ № 109 – АГ від 30.10.2023 «Про застосування державної мови в закладі»)

Здобувачі освіти під керівництвом викладачів української мови і літератури брали участь:

- у II етапі Всеукраїнських олімпіад і цього року посіли серед профтехзакладів області : 15 місце – Повар С. (за 10 кл), 10 місце – Лисоконь Т. (за 11 кл);
- у ХІУ Міжнародному мовно – літературному конкурсі імені Т.Шевченка: 10 місце – Вальовська В. (10 кл), Дорохова А. – 11 місце (11 кл);
- у Міжнародному конкурсі знавців української мови імені Петра Яцика: 41 місце – Повар С. (10 кл), 42 місце – Підіско Д. (11 кл);
- конкурсах відеороликів, читців творів до ювілейних дат з дня народження письменників.

Двічі на рік проводяться тижні української мови та літератури, шевченківські читання, у листопаді – день української писемності та мови, здобувачі освіти та працівники долучалися до написання Всеукраїнського диктанту єдності, у лютому – день рідної мови.

На виконання рішення Дніпропетровської обласної ради від 03.12.2021 № 153-9/УІІ «Про затвердження Програми розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя у Дніпропетровській області на 2022 – 2023 роки» в закладі реалізуються відповідні заходи (наказ № 8Н від 24.01.2022 «Про затвердження Заходів з розвитку та функціонування української мови в закладі».

Щороку колектив ознайомлюється з річним звітом мовного омбудсмена Тараса Кремінія про стан дотримання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

### **РЕКОМЕНДАЦІЇ:**

- 1.Визнати дотримання мовного законодавства в закладі на достатньому рівні.
- 2.Спрямувати подальшу роботу педколективу на дотримання мовного законодавства в закладі.
3. Працівникам закладу:

3.1. Забезпечити виконання Законів України «Про освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Постійно

3.2. Вважати державну, українську мову – мовою освітнього процесу і обов'язковою у сфері освіти, в робочий час у закладі освіти.

Постійно

3.3. Використовувати в освітньому процесі під час проведення уроків, спілкування, підготовки навчального контенту лише державну мову та україномовні матеріали.

Постійно

3.4. Заповнювати ділову документацію та готувати інформацію із дотриманням мовного законодавства.

Постійно

3.5. Проводити інформаційно-просвітницьку роботу щодо дотримання мовного законодавства, розміщуючи цікаві матеріали, звіти на сайті закладу.

Постійно

3.6. Виявляти і підтримувати здобувачів освіти шляхом популяризації їх здобутків та залучення їх до участі в україномовних конкурсах, олімпіадах тощо.

Постійно

Школяр В.П., директор КПЛ